

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN ĐỨC QUẾ

**HẬU PHƯƠNG BẮC KẠN TRONG KHÁNG CHIẾN
CHỐNG THỰC DÂN PHÁP (1945-1954)**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ

Thái Nguyên - 2007

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN ĐỨC QUẾ

**HẬU PHƯƠNG BẮC KẠN TRONG KHÁNG CHIẾN
CHỐNG THỰC DÂN PHÁP (1945-1954)**

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ

Chuyên ngành: Lịch sử Việt Nam

Mã số : 60.22.54

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

Tiến sĩ . Hoàng Ngọc La

Thái Nguyên - 2007

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan, đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực.

Mọi sự giúp đỡ cho việc hoàn thành luận văn đều đã được cảm ơn. Các thông tin, tài liệu trình bày trong luận văn đã được ghi rõ nguồn gốc.

Tác giả

Nguyễn Đức Quế

LỜI CẢM ƠN

Trước hết, tác giả luận văn xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới thầy giáo hướng dẫn khoa học TS. Hoàng Ngọc La, cùng các thầy cô trong Khoa Lịch sử, trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tận tình chỉ bảo, động viên, khích lệ tôi trong suốt quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Tôi xin trân trọng cảm ơn các cơ quan của tỉnh Bắc Kạn: UBND tỉnh, Ban Tuyên giáo tỉnh uỷ Bắc Kạn, Ban chỉ huy quân sự tỉnh, Thư viện tỉnh, Bảo tàng tỉnh và các phòng ban của các huyện trong tỉnh Bắc Kạn đã tạo điều kiện thuận lợi để tôi tiếp cận được với những nguồn tài liệu liên quan tới luận văn.

Tôi xin trân trọng cảm ơn sở Giáo dục - Đào tạo tỉnh Quảng Ninh, trường THPT Hòn Gai đã tạo điều kiện thuận lợi về mọi mặt để tôi yên tâm học tập.

Trong quá trình đi thực tế, tôi đã nhận được sự giúp đỡ nhiệt tình của những người cung cấp thông tin ở các cơ quan, ban, ngành, sở và nhân dân nơi tôi đã thực địa tỉnh Bắc Kạn. Tôi xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ quý báu đó.

Cuối cùng, tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn tới gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên, giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Tác giả

Nguyễn Đức Quế

MỤC LỤC

Trang

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	2
3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu, nhiệm vụ đề tài	3
4. Nguồn tư liệu, phương pháp nghiên cứu	4
5. Đóng góp của luận văn	4
6. Bố cục của luận văn.....	5

Chương 1

KHÁI QUÁT VỀ TỈNH BẮC KẠN

1.1. Vị trí chiến lược	6
1.2. Đặc điểm dân cư và văn hoá.....	9
1.3. Truyền thống đấu tranh cách mạng của nhân dân các dân tộc tỉnh Bắc Kạn	13
Tiểu kết chương 1	19

Chương 2

XÂY DỰNG HẬU PHƯƠNG CHUẨN BỊ CHIẾN ĐẤU, BẢO VỆ VÀ GIẢI PHÓNG QUÊ HƯƠNG (9/1945 - 8/1949)

2.1. Xây dựng hậu phương, chuẩn bị kháng chiến	22
2.1.1. Xây dựng hệ thống chính trị vững mạnh.....	22
2.1.2. Xây dựng kinh tế kháng chiến.....	28
2.1.3. Giáo dục, văn hoá - xã hội, y tế.....	33
2.1.4. Xây dựng lực lượng vũ trang	36
2.1.5. Tiếp nhận các cơ quan Trung ương.....	41
2.2. Bảo vệ hậu phương và ATK trong kháng chiến.....	47
2.2.1. Cuộc chiến đấu chống Pháp bảo vệ quê hương.....	47
2.2. 2. Phòng gian bảo mật và đấu tranh tiểu phi	56
Tiểu kết chương 2	66

Chương 3
XÂY DỰNG HẬU PHƯƠNG PHỤC VỤ TIỀN TUYẾN
(9/1949 - 7/1954)

3.1. Xây dựng hậu phương	67
3.1.1. Xây dựng và bước đầu thực hiện chế độ dân chủ nhân dân.....	67
3.1.2. Phát triển kinh tế, văn hoá, xã hội	74
3.1.3. Sự phát triển của lực lượng vũ trang	80
3.2. Phục vụ tiền tuyến	84
Tiêu kết chương 3	94
Kết luận	96
Tài liệu tham khảo	103

PHỤ LỤC

Ảnh tư liệu (gồm 8 Ảnh)

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

ATK	:	An Toàn Khu
Cb	:	Chủ biên
ĐHQG	:	Đại học Quốc gia
HN	:	Hà Nội
NCLSD	:	Nghiên cứu lịch sử Đảng
Nxb	:	Nhà xuất bản
QĐND	:	Quân đội nhân dân
TCN	:	Trước công nguyên
UBKCHC	:	Ủy ban kháng chiến - Hành chính
UBND	:	Ủy ban nhân dân

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Sau 9 năm kháng chiến đầy hy sinh gian khổ, cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược của nhân dân Việt Nam (1945-1954) đã thắng lợi vẻ vang. Đây là thắng lợi có ý nghĩa vô cùng to lớn, đã bảo vệ và phát triển thành quả của Cách mạng Tháng Tám, giải phóng hoàn toàn miền Bắc, chấm dứt hẳn ách thống trị của thực dân Pháp trên đất nước ta, đưa cách mạng Việt Nam chuyển sang một thời kì mới, thời kì xây dựng miền Bắc theo con đường xã hội chủ nghĩa và tiến hành cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân ở miền Nam, hoàn thành độc lập dân tộc, dân chủ và thống nhất đất nước.

Cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược (1945-1954) của nhân dân Việt Nam thắng lợi đã để lại nhiều bài học kinh nghiệm quý báu, trong đó có bài học xây dựng hậu phương, căn cứ địa của cuộc kháng chiến.

Thắng lợi oanh liệt về quân sự của quân và dân ta trên chiến trường trong 9 năm kháng chiến là thắng lợi của sự nghiệp xây dựng và củng cố chế độ dân chủ cộng hoà, xây dựng và củng cố hậu phương vững mạnh mọi mặt.

Hậu phương là nhân tố thường xuyên quyết định thắng lợi của chiến tranh. Nếu không có hậu phương vững mạnh đảm bảo sự chi viện thường xuyên về lực lượng, của cải và tinh thần, chính trị cho tiền tuyến thì không một quân đội nào có thể thắng lợi. Một hậu phương vững mạnh là một hậu phương có chế độ chính trị, kinh tế, văn hoá xã hội tiên tiến, đáp ứng được các yêu cầu của cuộc kháng chiến.

Tỉnh Bắc Kạn trong kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược là nơi hội tụ đầy đủ những yếu tố "địa lợi, nhân hoà" - đã được Trung ương Đảng, Chính phủ chọn để xây dựng căn cứ địa. Cùng với các huyện Định Hoá, Đại Từ (Thái Nguyên), Yên Sơn, Sơn Dương (Tuyên Quang), huyện Chợ Đồn (Bắc Kạn) là nơi Trung ương Đảng, Chính phủ, Bộ tổng Tham mưu đặt đại bản doanh để lãnh đạo cuộc kháng chiến của cả dân tộc.

Trong thời gian 9 năm kháng chiến (1945 - 1954), một số xã phía nam và Tây nam huyện Chợ Đồn còn là nơi đặt các cơ quan, kho tàng, xưởng máy của Trung ương. Trong những năm 1950 - 1951 có các cơ quan Trung ương Đảng, Chính phủ đóng.

Quân và dân các dân tộc Bắc Kạn đã anh dũng chiến đấu chống lại cuộc xâm lược của thực dân Pháp, giải phóng quê hương, góp phần bảo vệ an toàn các cơ quan Trung ương, kho tàng, xưởng máy, bảo vệ cơ quan đầu não kháng chiến, căn cứ địa Việt Bắc, góp phần cùng quân và dân Việt Bắc và đồng bào cả nước làm phá sản chiến lược đánh nhanh thắng nhanh của thực dân Pháp, đưa cuộc kháng chiến phát triển sang giai đoạn mới.

Trong quá trình vừa kháng chiến vừa kiến quốc, Đảng bộ và nhân dân các dân tộc Bắc Kạn đã ra sức xây dựng hậu phương vững mạnh mọi mặt và đã phát huy vai trò to lớn của hậu phương đối với thắng lợi cuộc kháng chiến của dân tộc.

Do vậy tôi đã chọn: "**Hậu phương Bắc Kạn trong kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954)**" làm đề tài cho luận văn thạc sĩ.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Liên quan tới đề tài là các văn kiện của Đảng Cộng sản Việt Nam bao gồm: Văn Kiện Đảng (1930 - 1945) và Văn Kiện Đảng (1945 - 1954), các chủ trương, chỉ đạo về cách mạng và kháng chiến chống thực dân Pháp của Hồ Chí Minh đăng trong Hồ Chí Minh toàn tập - tập 4, tập 5 và tập 6. Các nghị quyết của Đảng bộ tỉnh Bắc Kạn từ 1945 - 1954. Đó là những tài liệu có tính định hướng làm cơ sở cho việc nghiên cứu đề tài.

Là tỉnh nằm trên địa bàn chiến lược quan trọng trong cuộc vận động Cách mạng Tháng Tám và kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược, lịch sử kháng chiến chống Pháp của Đảng bộ và nhân dân các dân tộc tỉnh Bắc Kạn đã thu hút sự quan tâm của nhiều cơ quan và các nhà nghiên cứu khoa học lịch sử xã hội nhân văn.

Liên quan tới đề tài là các công trình khoa học: Lịch sử Đảng bộ tỉnh Bắc Kạn - tập 1 của Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Bắc Kạn, xuất bản năm 2000; Bắc Kạn lịch sử kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954) của Đảng uỷ - Bộ chỉ huy quân sự tỉnh Bắc Kạn, xuất bản năm 2001; Việt Bắc 30 năm chiến tranh cách mạng (1945 - 1975), tập 1 của Thường vụ Đảng uỷ - Bộ Tư lệnh quân khu I, xuất bản năm 1990; Lịch sử cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954), tập 2, tập 3 của viện lịch sử quân sự Việt Nam, xuất bản năm 1986 và 1989; Bắc Kạn với chiến thắng Việt Bắc thu đông 1947 của Tỉnh uỷ Bắc Kạn - Bộ Tư lệnh Quân khu I, xuất bản năm 1997, đây là tập kỷ yếu bao gồm các Báo cáo khoa học trong Hội thảo khoa học kỷ niệm 50 năm chiến thắng Việt Bắc thu đông 1947 của các tướng lĩnh và các nhà khoa học. Ngoài các công trình nói trên còn có lịch sử Đảng bộ và lịch sử kháng chiến chống thực dân Pháp của các huyện: Bạch Thông, Chợ Đồn, Chợ Rã, Ngân Sơn, Na Rì.

Việc tìm hiểu về căn cứ địa, hậu phương trong chiến tranh cách mạng nói chung và trong cuộc kháng chiến chống Pháp nói riêng đã thu hút sự quan tâm của nhiều người trong giới nghiên cứu lịch sử.

Các cuốn sách ít nhiều có đề cập đến vấn đề hậu phương kháng chiến, một số nét về hậu phương Bắc Kạn và những đóng góp của nhân dân Bắc Kạn trong kháng chiến chống Pháp.

Tuy vậy đến nay chưa có công trình nào đi sâu nghiên cứu về hậu phương Bắc Kạn, qua đó nêu bật vị trí, vai trò hậu phương Bắc Kạn trong kháng chiến chống Pháp.

Các công trình nêu trên là nguồn tư liệu quý cho việc nghiên cứu về hậu phương Bắc Kạn trong cuộc kháng chiến chống Pháp (1945-1954).

3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu, nhiệm vụ đề tài

3.1. Đối tượng nghiên cứu: Đề tài nghiên cứu về Hậu phương Bắc Kạn trong kháng chiến chống Pháp (1945 - 1954).